

його загальне вживання в мовній спільноті. Інтеграція структурного елемента має характер стрибкоподібного переходу від максимальної дисиміляції до максимальної асиміляції.

В умовах «аудиторного» білінгвізму мовні зміни, звичайно, неможливі, тому що всі явища у такій мовній ситуації інтерференція існують лише на рівні мовлення, мають спорадичний характер і не призводять до змін у системі. Зміни відбуваються лише на рівні ідіолектних систем окремих білінгвів. Швидкість і глибина таких змін залежить від вольової настанови мовців, прагнення вдосконалити мовний рівень, ефективності викладання, вмотивованості і т.д.

Якщо прийняти до уваги, що інтерференція спостерігається на мовленнєвому рівні і носить нерегулярний і спорадичний характер, то запозичення з інших мов, які пройшли всі етапи асиміляції в М2 і стали її надбанням, більше не можуть розглядатися як інтерференція. Запозичення в прямому смислі слова можливе лише в лексичній сфері. Структурні елементи і моделі другої мови не запозичуються, а утворюються за зразком другої мови. На нашу думку найбільш реалістичною є точка зору, згідно з котрою суто запозичуватися може лише «те, що пов'язане з конкретною предметністю, якісністю. І, навпаки, не можна запозичувати те, що не має будь-якої предметності, якісності. Можна запозичити такі слова, як трактор, екскаватор, навіть прикметники добрий, гарний, червоний і т.д. Але жодна мова не може запозичити закінчення російського родового, давального, знахідного орудного відмінків, тому що ці закінчення не мають а ні грану субстанції, ознаки, якості» [9, с. 207]. Тому поява третьої «проміжної» мови зі своєю системою розрізняльних ознак, структурних особливостей, специфічними правилами дистрибуції і сполучуваності, тощо, викликає досить великі сумніви, якщо тільки не розуміти під такою мовою іхдсвідоме вироблення правил зіставлення, ідентифікації, пошуків взаємної кореляції мовних систем і ототожнювання їхніх мовних елементів і одиниць. Крім того, слід зауважити, що самі білінгви за результатами опитування, що проводились дослідниками, завжди усвідомлюють, якою мовою вони спілкуються, вони свідомо «переключуються» з однієї мови на іншу.

Лінгвістичні ситуації мовної взаємодії чисельні. Різновидів інтерференції стільки ж, скільки можна виокремити структурних розбіжностей у контактуючих мовних системах, тобто на всіх рівнях – мовному, мовленнєвому, стилістичному, екстралінгвістичному, тощо. Досконале вивчення механізму інтерференції і ретельний аналіз всіх можливих її проявів дозволять вирішити величезну кількість лінгвістичних питань, удосконалити викладання іноземних мов і перекладу.

Література:

1. Баранникова Л. И. Вопросы преподавания иностранных языков в связи с проблемой языковой интерференции / Л. И. Баранникова. – Саратов, 1966. – 108 с.
2. Вайнрайх У. Языковые контакты / У. Вайнрайх. – Благовещенск : ГКУ им. И. А. Бодуэна де Куртенэ, 2000. – 236 с.
3. Горелов И. Н. О гипотезах «раздельности» и «совместности» в описаниях языковых компетенций билингва / И. Н. Горелов. – В кн.: Психологические и лингвистические проблемы языковых контактов. – Калинин : КГУ, 1984. – С. 13–21.
4. Жлуктенко Ю. А. Лингвистические аспекты двуязычия / Ю. А. Жлуктенко. – Киев : Вища школа, 1974. – 176 с.
5. Иванов В. В. Восприятие иностранного языка в свете теории отношений между языковыми системами. Тезисы конф. по использованию ТС при обучении иностранным языкам / В. В. Иванов. – М., 1952. – С. 17–19.
6. Карлинский А. Е. Основы теории взаимодействия языков и проблема интерференции : автореф. дис. ... д-ра филол. наук / А. Е. Карлинский. – Киев, 1980. – 32 с.
7. Рогозина Н. Н. Типология лингвистической интерференции в русской речи иностранцев: на материале разноструктурных языков: дис. ... д-ра филол. наук / Н. Н. Рогозина. – 2003, 381 с.
8. Розенцвейг В. Ю. Вступительная статья / В. Ю. Розенцвейг. В кн.: Новое в лингвистике, вып. 6. – М. : Прогресс, 1972. – С. 5–22.
9. Серебренников Б. А. Об устойчивости морфологической системы языка / Б. А. Серебренников. – В кн.: Вопросы теории и истории языка в свете трудов И. В. Сталина по языкознанию. – М. : Изд-во АН СССР, 1952. – С. 204–224.
10. Уман Л. М. Проблема грамматической интерференции / Л. М. Уман. – М., 1964. – 16 с.
11. Хауген Э. Языковой контакт / Э. Хауген. – В кн.: Новое в лингвистике. – Вып. 6. – М. : Прогресс, 1972. – С. 61–80.
12. Щерба Л. В. О понятии смешения языков. – В кн.: Щерба Л. В. Избранные работы по языкознанию и фонетике, т. 1. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1958. – С. 35–39.
13. Hasselmo, Nils. On Diversity of American Swedish. – In: Frå norsk målføre granskning. – Oslo, 1969. – S. 53–72.
14. Haugen E. Language Contact. – Proceedings of the 8-th International Congress of Linguists. – Oslo, 1958. – P.770–792.
15. Raphid Ibrahim. Selective deficit of second language: a case study of a brain-damaged Arabic-Hebrew bilingual patient. – Behavioral and Brain Functions 2009, 5:17 doi:10.1186/1744-9081-5-17
16. <http://www.behavioralandbrainfunctions.com/content/5/1/17>

УДК 811.133.1'367

О. В. Станіслав,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СИНТАКСИЧНОЇ КОГЕЗІЇ У СТРУКТУРІ ХУДОЖНЬОГО ВНУТРІШНЬОГО МОВЛЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ФРАНЦУЗЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПОТОКУ СВІДОМОСТІ)

Наукова розвідка присвячена особливостям синтаксичної когезії з точки зору їх психолінгвістичних ознак у структурі художнього внутрішнього мовлення. Встановлено, що основними формами внутрішнього мовлення вважаються: малі вкраплення (просто реплікування), внутрішній монолог, внутрішній діалог (аутодіалог), потік свідомості.

На матеріалі французької літератури потоку свідомості з'ясовано, що ключовим типом синтаксичної когезії у потоці свідомості є ланцюгова міжфразова зв'язність. Найбільш уживаними засобами сполучуваності речень у надфразовій єдності визначено займенниковий спосіб, використання стилістичних синонімів, лексичних повторів, синтаксичного паралелізму.

Дослідження показало, що структура потоку свідомості представляє складну систему синтаксичної когезії, яка ґрунтується не лише на формальних засобах зв'язності, але й на асоціативних. Асоціативна когезія об'єднує, зближує поняття, які не вкладаються у звичні часові, просторові, причинно-наслідкові, логічні, філософські й тому подібне категорії.

Доведено, що синтаксична когезія виступає ефективним синтактико-стилістичним засобом вираження художнього внутрішнього мовлення літературних персонажів.

Ключові слова: художнє внутрішнє мовлення, література потоку свідомості, синтаксична когезія, ланцюговий, паралельний, комбінований типи когезії, засоби синтаксичної зв'язності, асоціативна когезія, психолінгвістичний аспект дослідження.

ПСИХОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СИНТАКСИЧЕСКОЙ КОГЕЗИИ В СТРУКТУРЕ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ВНУТРЕННЕЙ РЕЧИ (на материале французской литературы потока сознания)

Научная разведка посвящена особенностям синтаксической когезии с точки зрения их психолінгвістических характеристик в структуре художественной внутренней речи. Установлено, что основными формами внутренней речи считаются: простые вкрапления, внутренний монолог, внутренний диалог (автодиалог), поток сознания.

На материале французской литературы потока сознания определено, что ключевым типом синтаксической когезии в потоке сознания является ценная межфразовая связность. Наиболее часто применяемыми оказались такие средства соединения предложений, как: местоименные замещения, использование стилистических синонимов, лексических повторов, синтаксического параллелизма.

Исследование показало, что структура потока сознания представляет сложную систему синтаксической когезии, в основе которой лежат не только формальные средства связи, но и ассоциативные. Ассоциативная когезия объединяет, сближает понятия, которые не вкладываются в обычные временные, пространственные, причинно-следственные, логические, философские и тому подобное категории.

Доказано, что синтаксическая когезия выступает эффективным синтактико-стилистическим средством выражения художественной внутренней речи литературных персонажей.

Ключевые слова: художественная внутренняя речь, литература потока сознания, синтаксическая когезия, цепной, параллельный, комбинированный типы когезии, средства синтаксической связности, ассоциативная когезия, психолінгвістический аспект исследования.

PSYCHOLINGUISTIC PARTICULARITIES OF SYNTACTIC COHESION IN THE STRUCTURE OF INNER ARTISTIC DISCOURSE (ON THE MATERIAL OF MODERN STREAM OF CONSCIOUSNESS FRENCH LITERATURE)

This research work deals with the particularities of syntactic cohesion from the point of view of its psycholinguistic features in the structure of inner artistic discourse. In the course of this investigation it was found that in the literary work the inner discourse is the manifestation of the «direct psychologism», perception and knowledge of the inward life from within. Such criteria as size, the way of integration in the text, the meaning and particularities of the use of lexical and grammatical means in it underlie in the base of different typologies of text varieties of inner discourse. It is defined that the main forms of the inner discourse are: little insertions (simple replication), the inner monologue, the inner dialogue (auto dialogue), and stream of consciousness.

On the material of the stream of consciousness French literature types and the main means of syntactic cohesion are established. In the course of the analysis it was shown that the chain interphrase connection is the crucial type of the syntactic cohesion. The most used means of the phrase compatibility in the supra-phrasal unity are the use of pronouns, the use of stylistic synonyms, lexical repetitions and syntactic parallelism.

The research work has shown that the stream of consciousness' structure is the complicated system of the syntactic cohesion which is based not only on the formal means of compatibility, but also on the associative ones. Associative relations, as a rule, are hardly noticeable and perceptible, but very important for the text decoding in general. Associative cohesion unites, approaches the notions that cannot be kept neither within the usual time, space and cause-effect categories nor within logical and philosophical ones.

It is proved that the inner discourse play a broad spectrum of text forming roles, and the syntactic cohesion appears as an effective syntactic and stylistic means of expression of the internal discourse of the fictitious heroes.

Key words: artistic inner discourse, stream of consciousness literature, syntactic cohesion, chain, parallel and combined type of cohesion, means of syntactic compatibility, associative cohesion, psycholinguistic aspect of research.

Сучасний стан синтаксичних розвідок характеризується широким розгалуженням напрямів синтаксису. В середині ХХ століття учені почали переходити до вивчення синтаксичних одиниць, більших за висловлення, що й зумовило нові вектори дослідження традиційного синтаксису. У лінгвістичній літературі дане явище отримало кілька синонімічних найменувань: складне синтаксичне ціле (термін російського дослідника М. Поспелова), надфразова єдність (термін уведений українським лінгвістом Л. Булаховським), прозаїчна строфа (Г. Солганік), мікротекст (Т. ван Дейк), текстема (В. Кох), гіперсинтаксема і тому подібне.

Власне засобам та типам синтаксичного зв'язку у надфразовій єдності з точки зору їх психолінгвістичних особливостей і присвячене наше дослідження. Відразу ж зазначимо, що для позначення синтаксичної форми зв'язності між окремими частинами тексту, що визначають перехід від одного контекстно-варіативного членування тексту до іншого ми послугуємо терміном «когезія». Термін походить від латинського слова *cohaesus*, що означає *бути зв'язаним, сполученим, зчепленим, примикати*; уведений в обіг лінгвістики тексту мовознавцями Р. Бонграндом, В. Дресслером, М. Холлідеем.

Об'єктом нашого розгляду стала структура внутрішнього мовлення, що представляє художній прийом, необхідний для розкриття характерів персонажів, їхніх думок, роздумів, переживань, рушійних сил їхньої поведінки; зображення інтелектуального й емоційного вимірів особистості. Матеріалом аналізу слугуватимуть уривки з твору «Магнітні поля» А. Бретона, відомого майстра психоаналізу та яскравого виразника сюрреалістичних ідей у Франції початку минулого століття. Це обумовлено тим, що саме в психологічній, сюрреалістичній оповіді внутрішнє мовлення знаходить свій найяскравіший вияв, а синтаксичні конструкції, їхня сполучуваність (когезія) – змістову специфіку та своєрідну форму вираження.

Отже, оскільки метою нашої розвідки є аналіз синтаксичної когезії у структурі художнього внутрішнього мовлення у площині психолінгвістичних досліджень, то ми ставимо собі завдання: 1) з'ясувати види внутрішнього мовлення та оглядово розглянути їхні структурно-синтаксичні особливості у залежності від типологічних ознак; 2) встановити визначальні типи та засоби синтаксичної когезії у структурі внутрішнього мовлення; 3) довести, що когезія – ефективний синтактико-стилістичний засіб творення внутрішнього мовлення, яке, у свою чергу, виступає органічною частиною загального плину психологічної, сюрреалістичної оповіді.

Аналіз матеріалу засвідчує, що у художньому творі внутрішнє мовлення – це прояв «прямого психологізму», художнього пізнання внутрішнього світу «зсередини». В основі типологій текстових різновидів внутрішнього мовлення лежать такі критерії як обсяг, спосіб інтеграції у текст, зміст й особливості використання у ньому лексико-граматичних засобів. Послугуючись класифікацією внутрішнього мовлення В. А. Кухаренка, виокремимо як основні наступні **форми**: малі вкраплення (просте реплікування), внутрішній монолог, внутрішній діалог (аутодіалог), потік свідомості [2, с. 169–180].

Малі вкраплення внутрішнього мовлення (реплікування) – це окремі, відносно короткі, невзаємопов'язані вислови, що переважно виникають у немовленневих ситуаціях, або містять внутрішні коментарі, відображають почуття персонажа щодо подій або зовнішнього мовлення, яке він сприймає. За структурою малі вкраплення мають фрагментарний, уривчастий характер. Головною прагматичною функцією цього виду внутрішнього мовлення є вираження широкого спектра емоційних оцінок індивіда.

Внутрішній монолог – складна форма односторонньої мовленневої взаємодії індивіда з самим собою. Як правило, це значний уривок тексту, що становить ланцюг спогадів, роздумів героя та «розвивається за асоціативними законами, залучаючи в монолог все нові тематичні вузли» [2, с. 175]. Внутрішньому монологу притаманні слова й конструкції розмовного мовлення. Здебільшого внутрішній монолог має чітку синтаксичну структуру. Спостерігається перевага цілісного змісту тексту над окремими значеннями лексичних одиниць, асинтаксичне поєднання слів, нелінійність письма, яка зумовлена нелінійністю мислення.

Внутрішній діалог (аутодіалог) – це розмова із самим собою, послідовність взаємопов'язаних висловів, які реалізують відтворення у мовленні індивіда його різних смислових позицій. Це «боротьба емоційного з раціональним, яка виражена двома внутрішніми голосами» [2, с. 177] і покликана забезпечувати динамічність розгортання внутрішнього мовлення персонажа. Аутодіалог використовується за наявності поліфонії внутрішніх точок зору героя.

Потік свідомості – повне або майже повне невтручання автора в потік внутрішнього мовлення героя. Термін був запозичений із психології і вперше зустрічається у роботі У. Джеймса «Принципи психології» (1890 р.). Потік свідомості – це потік внутрішніх переживань, чуттєвих образів і мисленневих реакцій людини на оточуючу дійсність, яку вона сприймає.

Техніка потоку свідомості складна і для письменника і для читача. Першому необхідно створити ефект примхливого зчеплення свідомого та підсвідомого, раціонального та ірраціонального, реальності та вимислу, що асоціативно розвиваються. Другому необхідно відшукати в цьому складному мереживі якісь логічні опори, зв'язати їх із зовнішніми подіями, визначити відношення між ними. Читання твору перетворюється у розв'язання задачі з багатьма невідомими, де наперед знаєш, що вичерпна відповідь неможлива [2, с. 171]. За структурою, цьому виду внутрішнього мовлення притаманні синтаксична незв'язність та послаблення просторово-часових зв'язків. Відзначаємо також використання синтаксично надмірних, наддовгих конструкцій; поєднання в одному комплексі різноманітних синтаксичних і семантичних зв'язків; недискретність даного виду внутрішнього мовлення.

Таким чином, спостерігаємо певну залежність структури, синтаксичної будови вираження від форми внутрішнього мовлення. Позаяк ми обмежені рамками статті, то на матеріалі лише одного, найбільш складного й водночас найбільш цікавого виду внутрішнього мовлення, такого як потік свідомості, визначимо типи та основні засоби синтаксичної когезії.

Становлення і поширення техніки потоку свідомості у французькій літературі зумовлені соціальними та культурно-історичними подіями, що відбувалися у Європі кінця XIX – початку XX століття. Соціальна криза, світова війна, різкий стрибок в науково-технічному розвитку європейської цивілізації призвели до руйнації багатоголової, усталеної картини світу й зародженню нового типу свідомості. Опинившись у стані соціального і ментального розпаду, людина XX століття занурюється усередину себе, апелює до свого підсвідомого з метою віднайти універсальні відповіді на глобальні питання сенсу життя.

Кардинальні зміни в картині світу початку XX століття вимагали перегляду класичних, традиційних поглядів стосовно буття, людської сутності, її внутрішнього світу, психічної організації та місця в суспільстві. Дослідження проблем свідомості У. Джеймса, А. Бергсона, відкриття підсвідомого у структурі психіки З. Фройдом, архетипів К. Г. Юнгом змінюють узвичаєний образ дійсності й психологічну яву про людину. В літературі техніка потоку свідомості стала тим самим художнім прийомом, який повністю відповідав основним світоглядним орієнтирам письменника початку минулого століття.

Характерними рисами художньої техніки потоку свідомості виступають асоціативність, відсутність логіки у побудові речень, своєрідна ритміка нарративу, яка обумовлена зміною емоцій. Типовими є також повтори окремого слова, спрощення мовленневих структур, циклічність подій внутрішнього життя героїв, концентрація на конфліктних опозиціях у психіці, ірраціональність, образність, чуттєвість, глибинні психологічні переживання, специфічне зображення простору й часу тощо.

Відповідно до теоретичної концепції відомого психолінгвіста Л. С. Виготського, у внутрішньому мовленні (не залежно від форми) існує «свій особливий синтаксис» [1, с. 333], який допомагає автору відтворити складний і суперечливий внутрішній світ своїх героїв.

Проаналізуємо визначальні **типи** синтаксичних структур, які забезпечують міжфразову зв'язність (у нашій інтерпретації когезію) та уможливають адекватне розуміння, сприйняття тексту, що представляє потік свідомості.

В аспекті психолінгвістичного аналізу важливо зазначити, що ми мислимо не окремими реченнями-висловленнями, а їх поєднаннями, смисловими єдностями. Як відомо, будь-яке висловлення має тему-ремагічну будову й характеризується структурною завершеністю. Тема і рема (за В. Матезіусом) – це живі динамічні центри думки; тема включає в себе, зазвичай, відомі знання про предмет, рема – нові, невідомі. Рема – джерело руху думки у висловленні, його рушійна сила.

Спостережено, що розвиток висловлення, інакше кажучи його зв'язок з іншими судженнями, можливий за допомогою розгортання, повторення, переходу у наступне висловлення теми або реми (чи то їх елементів) попереднього висловлення. Формально – це виглядає наступним чином: тема – рема, рема – тема. Відзначаємо утворення на рівні синтаксису неперервної, послідовної когезії, яка забезпечує цілісність висловлення. У лінгвістичній літературі такий тип синтаксичної когезії отримав ряд синонімічних назв: «ланцюгова зв'язність», «послідовна зв'язність», «конкатенація».

Однак, імовірний й інший тип синтаксичної когезії, коли розвиток думки відбувається за допомогою повтору теми або реми у кожному наступному висловленні. Такий тип синтаксичної когезії можна визначити як **паралельний**.

Окрім вищезначених типів синтаксичної когезії (ланцюгової та паралельної) логічно виокремлюється ще один тип міжфразової зв'язності – когезія із **комбінованою**, змішаною сполучуваністю речень. Такий тип зв'язності речень у надфразовій єдності поєднує у собі одночасне функціонування синтаксичних структур, що можуть бути зчеплені між собою і паралельно, і послідовно.

Розглянемо на конкретному матеріалі основні засоби вираження ланцюгової, паралельної, комбінованої когезії та зробимо спробу встановити визначальний тип синтаксичної когезії у структурі потоку свідомості. Одним із найбільш виразних представників французької літератури потоку свідомості початку XX століття можна вважати А. Бретона, винахідника «автоматичного письма».

А. Бретон у своєму знаменитому творі «Магнітні поля» написаному разом із своїм однодумцем Ф. Супо (1919 р.), узагальнює ідею взаємного тяжіння і відштовхування між двома полюсами, які представляються як два письменники, що «автоматично» пишуть текст книги, або як свідоме і несвідоме, як автор і текст, як автор і читач, текст і читач і т. п.

Стихійна робота підсвідомого не могла не відобразитись на синтаксисі внутрішнього мовлення, прослідкуємо його структурно-семантичні особливості:

1. *La fenêtre creusée dans notre chair s'ouvre sur notre cœur.* 2. *On y voit un immense lac où viennent se poser à midi des libellules mordorées et odorantes comme des pivoinés.* 3. *Quel est ce grand arbre où les animaux vont se regarder ?* 4. *Il y a des siècles que nous lui versons à boire.* 5. *Son goûter est plus sec que la paille et la cendre y a des dépôts immenses.* 6. *On rit aussi, mais il ne faut pas regarder longtemps sans longue vue.* 7. *Tout le monde peut y passer dans ce couloir sanglant où sont accrochés nos péchés, tableaux délicieux, où le gris domine cependant.* 8. *Il n'y a plus qu'à ouvrir nos mains et notre poitrine pour être nus comme cette journée ensoleillée.*

9. *Tu sais que ce soir il y a un crime vert à commettre.* 10. *Comme tu ne sais rien, mon pauvre ami.* 11. *Ouvre cette porte toute grande, et dis-toi qu'il fait complètement nuit, que le jour est mort pour la dernière fois* (A. Breton. Champs magnétiques. Glace sans tain, p. 3).

Спостерігаємо, насамперед, розчленованість, незв'язність синтаксису на рівні семантики: композиційним принципом стає монтаж, алогізм, поєднуються різні, незв'язні у змістовому плані синтаксичні ряди, зливаються межі реального і нереального, описуються дивні відчуття поета, який перетворює все у деталі божевільного світу.

Структурно – перше й друге речення з'єднуються ланцюговим типом зв'язку, що підтримується лексичними словами-скрепами (*notre chair – notre cœur – un immense lac*), вказівним займенником (*y*), повторами присвійного займенника (*notre*). Аналогічний тип зв'язку відзначаємо між 3, 4 і 5 реченнями. Ланцюгова когезія забезпечується спільним об'єктом опису – словом-корелятом (*ce grand arbre*), яке повторюється за допомогою займенникових стилістичних синонімів (*lui, son*). 6, 7 та 8 речення функціонують як паралельні синтаксичні структури у потоці свідомості. 9, 10, 11 речення знову поєднуються ланцюговим типом когезії: використання синтактико-стилістичної анафори (*tu sais – comme tu ne sais*), стилістичних синонімів (*mon pauvre ami – tu*), займенникових-скрепів (*tu, mon, ce, cette*) тощо. Розглянемо ще один уривок:

1. *Ce soir, nous sommes deux devant ce fleuve qui déborde de notre désespoir.*

2. *Nous ne pouvons même plus penser.*

3. *Les paroles s'échappent de nos bouches tordues, et, lorsque nous rions, les passants se retournent, effrayés, et rentrent chez eux précipitamment.*

4. *On ne sait pas nous mépriser.*

5. *Nous pensons aux lueurs des bars, aux bals grotesques dans ces maisons en ruines où nous laissons le jour.*

6. *Mais rien n'est plus désolant que cette lumière qui coule doucement sur les toits à cinq heures du matin.*

7. *Les rues s'écartent silencieusement et les boulevards s'animent : un promeneur attardé sourit près de nous.*

8. *Il n'a pas vu nos yeux pleins de vertiges et il passe doucement.*

9. *Ce sont les bruits des voitures de laitiers qui font s'envoler notre torpeur et les oiseaux montent au ciel chercher une divine nourriture.*

10. *Aujourd'hui encore (mais quand donc finira cette vie limitée) nous irons retrouver les amis, et nous boirons les mêmes vins.*

11. *On nous verra encore aux terrasses des cafés* (A. Breton. Champs magnétiques. Glace sans tain, p. 2).

Відзначаємо частотне використання особового займенника *nous* та його видозміни – присвійного займенника *notre* (*notre désespoir, nos bouches, nos yeux, notre torpeur*), які виступають у ролі граматико-семантичних слів-скрепів, що зв'язують висловлення. За допомогою стилістичних синонімів (*ce soir – aujourd'hui, lueurs des bars – le jour – cette lumière, les rues – les boulevards, les passants – un promeneur*) та лексичних повторів (*aujourd'hui encore, on nous verra encore*) проходить синтактико-стилістична зв'язність речень у межах надфразової єдності. Між собою речення з'єднані різними типами когезії: ланцюговим типом поєднанні 1, 2, 3, 4 речення, 5 і 6, 10 і 11; паралельним типом когезії зв'язані 4 і 5, 9 і 10 речення. Отже, маркуємо комбіновану синтаксичну зв'язність речень у потоці свідомості з домінуючим ланцюговим типом.

Дане дослідження показало, що структура потоку свідомості представляє складну систему синтаксичної когезії, яка ґрунтується не лише на формальних засобах зв'язності, а, надто, на асоціативних. Асоціативні зв'язки, як правило, ледь помітні, мало відчутні, однак дуже важливі для декодування тексту в цілому. Адже відомо, що асоціації у художньому тексті – це результат творчого процесу, в якому не завжди, і не все виражається та зв'язується логічними, експліцитними засобами.

Варто зауважити, що в літературі потоку свідомості асоціативні форми когезії отримали достатньо широку розповсюдженість. Ще раз підкреслимо їхню складність та важливість для повного розуміння та сприйняття тексту. Асоціативна когезія об'єднує, зближує поняття, які не вкладаються у звичні часові, просторові, причинно-наслідкові, логічні, філософські й тому подібне категорії. Вона вимагає значних творчих зусиль та переосмислення зв'язків між явищами.

Таким чином, проаналізувавши ряд прикладів внутрішнього мовлення, представленого формою потоку свідомості, відзначаємо, що ключовими типами синтаксичної когезії є ланцюгова міжфразова зв'язність, а найбільш поширеними засобами сполучуваності речень у надфразовій єдності є займенниковий спосіб, використання стилістичних синонімів, лексичних повторів, синтаксичного паралелізму. Окремо вкажемо на важливу роль асоціативної когезії, яка імпліцитними засобами організовує текстовий простір літератури потоку свідомості.

Усе вищевикладене, дає підстави стверджувати, що внутрішнє мовлення в цілому виконує такі важливі текстотвірні функції як: психологічна, сюжетно-композиційна, мовленнєво-характеризуюча, а синтаксична когезія виступає ефективним синтактико-стилістичним засобом вираження художнього внутрішнього мовлення літературних персонажів.

Наступним кроком дослідження може стати більш глибокий розбір синтаксичної когезії у структурі інших форм внутрішнього мовлення; порівняльний аналіз когезійної сполучуваності речень з іншими видами зв'язності тексту тощо.

Література:

1. Выготский Л. С. Мышление и речь / Л. С. Выготский. – М. : Лабиринт, 1999. – 352 с.

2. Кухаренко В. А. Интерпретация текста / В. А. Кухаренко. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 261 с.

Джерела ілюстративного матеріалу:

1. Breton A., Soupault P. Les champs magnétiques. – P. : Lachenal & Ritter, 1984. – 52 p.